

АНОТАЦІЯ

Стаднійчук Р.В. Державне регулювання в системі фінансового оздоровлення банків в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Університет банківської справи. Львів, 2021.

У дисертації проведено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення актуального наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень, розробленні методичних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання фінансового оздоровлення банків в Україні.

У роботі розвинено категорійно-понятійний апарат теорії фінансового оздоровлення, зокрема, за процесним підходом запропоновано тлумачити термін «фінансове оздоровлення банку» у вузькому та широкому розуміннях, акцентуючи увагу на тому, що його головною метою є досягнення довготривалої фінансової стабільності, адекватності капіталу та прибутковості банківської установи. Розвинені наукові підходи до систематизації сутнісних ознак фінансового оздоровлення банку та його характеристик за такими критеріями: змістом, формою прояву, економіко-правовим процесом, перспективною спрямованістю, зумовлюючими чинниками, джерелами фінансування.

Як методичну основу фінансового оздоровлення банку визначено стратегічний підхід, виокремивши захисну та наступальну стратегії та обґрунтувавши особливості їх застосування у розрізі етапів життєвого циклу функціонування банку. Набула подальшого розвитку типологія видів фінансового оздоровлення банків, які запропоновано класифікувати у розрізі профілактичного; фінансового оздоровлення в умовах внутрішньо корпоративної кризи банку та посткризового.

Сформовано теоретичну модель системи фінансового оздоровлення банків, головним пріоритетом функціонування якої є забезпечення їх фінансової стабільності. У рамках запропонованої системи обґрунтовано її суб'єктно-об'єктне середовище; функції (перерозподільна, попереджувальна, планувальна, стимулююча, соціальна, контрольна та стабілізаційна) та принципи її функціонування на мікро- та макрорівнях, а також представлено зміст підсистем системи фінансового оздоровлення банків. Набули подальшого розвитку обґрунтування змісту та структурування методичного інструментарію фінансового оздоровлення банків шляхом виокремлення зовнішніх та внутрішніх інструментів у розрізі фінансових, операційних, структурних, маркетингових та аналітичних їх різновидів.

Розвинені наукові положення щодо методології державного регулювання в системі фінансового оздоровлення банків, а саме, окреслено визначальні риси об'єктів системи фінансового оздоровлення та детермінанти операційних векторів державного регулювання в системі фінансового оздоровлення, розглядаючи їх у розрізі мікро- та макропруденційних аспектів, а також виокремлених фаз циклів економічної активності («економічний бум», «економічний спад», «економічна/фінансова криза», «економічне поживлення» та «економічне зростання»).

У роботі проведено угруповання інструментів державного регулювання фінансового оздоровлення банків у розрізі монетарних (економічні) та немонетарних (індикативні, адміністративні, організаційно-управлінські та нормативно-законодавчі) методів; визначено принципи державного регулювання задля ефективного та результативного фінансового оздоровлення банків. Також набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо інституціонального середовища державного регулювання в системі фінансового оздоровлення банків у розрізі інституцій прямого та опосередкованого впливу у рамках здійснення заходів з профілактичного, кризового та посткризового фінансового оздоровлення.

Проведено комплексну оцінку особливостей вітчизняної практики державного регулювання в системі фінансового оздоровлення банків України, яка дозволила, з одного боку, констатувати суттєве удосконалення інституційного забезпечення функціонування цієї системи, починаючи з 2015 року та об'єктивне підвищення рівня фінансової стабільності банків України. Водночас, з іншого боку, з'ясовано, що наразі функціонал інституту фінансового оздоровлення банків більшою мірою направлений на мінімізацію фінансових втрат кредиторів та вкладників, а також фінансових витрат держави внаслідок виведення банківської установи з ринку.

Оцінка сучасної трансформації вітчизняної системи фінансового оздоровлення у розрізі монетарних та немонетарних методів державного регулювання дозволила поглибити причинно-наслідкові зв'язки між змінами, які відбулися у інституційному забезпеченні її функціонування, та рівнем фінансової стабільності банківського сектору як головного пріоритету цієї системи. Особлива увага у дисертаційній роботі присвячена дослідженню впливу монетарних інструментів на ефективність заходів із фінансового оздоровлення банків. Як найбільш важливий вектор монетарних методів державного регулювання у рамках попередження фінансової крихкості вітчизняних банків визначено необхідність сприяння відновленню кредитування економіки. Досягнення останнього конкретизовано через призму застосування комплексу монетарних інструментів Національним банком України. За результатами проведеного емпіричного дослідження доведено, що, насамперед, позитивні зрушення відбулися в аспекті профілактичного фінансового оздоровлення банків, тобто того, об'єктом якого є фінансово стійкі банки, що позитивно відображається на ефективності функціонування системи фінансового оздоровлення та посилює її превентивний характер. Водночас, у роботі акцентовано увагу на незадовільному рівні функціонування інституту фінансового оздоровлення за умови визнання банку проблемним та відсутністю ефективно діючих

механізмів виведення банківських установ з кризи та їх повернення у периметр платоспроможності та фінансової стабільності.

Набули подальшого розвитку інституційні аспекти державного регулювання в системі фінансового оздоровлення банків завдяки виокремленню таких напрямів: законодавство, розширення повноважень та цифровізація процесів. У рамках перспективних шляхів удосконалення державного регулювання в системі фінансового оздоровлення банків розроблено практичні пропозиції щодо: посилення повноважень та поліпшення співпраці Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо запровадження ефективної системи раннього діагностування проблемних банків, удосконалення механізмів врегулювання неплатоспроможності банків; встановлення єдиних критеріїв визнання банків з ознаками проблемності, проблемних та неплатоспроможних; розширення повноважень суб'єктів системи фінансового оздоровлення щодо врегулювання діяльності неплатоспроможних банків; стандартизації механізму фінансового оздоровлення банків, у тому числі розвиток інституційного забезпечення стимулювання практики фінансового оздоровлення банків із застосуванням механізму bail-in; розвитку науково-методичних підходів до перспективного планування відновлення та врегулювання діяльності банків; розвитку диференційованого підходу до вибору заходів впливу на діяльність банку залежно від змісту і суттєвості порушень банку з точки зору рівня їх негативного впливу на кредиторів та вкладників установи.

У рамках механізму раннього виявлення проблем у банках і забезпечення можливості негайного вжиття відновлювальних заходів запропоновано методичний підхід до інтегрального оцінювання рівня фінансової стабільності банків в системі їх фінансового оздоровлення, який, на відміну від існуючих, передбачає структурування індикаторів за характером їх впливу на фінансову стабільність банківської установи, а також використання різних методів зважування виокремлених показників.

Ключові слова: банк, банківський сектор, державне регулювання, фінансове оздоровлення банків, система фінансового оздоровлення банків, монетарні методи державне регулювання, немонетарні методи державне регулювання.

ABSTRACT

Stadniychuk R.V. State regulation in the system of banks' financial recovery in Ukraine. – Qualification scientific work. – Manuscript.

Qualification and scientific thesis for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 072 – Finance, Banking and Insurance. – Banking University. Lviv, 2021.

The dissertation presents the solution of an important scientific and practical task to substantiate theoretical and methodological statements, to develop methodical approaches and practical recommendations for improving the state regulation of financial recovery of banks in Ukraine.

The paper develops the categorical-conceptual apparatus of the theory of financial recovery. In particular, it is proposed to interpret the term “financial recovery of a bank” in a narrow and broad sense under the process approach, emphasizing that its main goal is to achieve long-term financial stability, capital adequacy and profitability. It is developed the scientific approaches to systematization of essential features of financial recovery of the bank and its characteristics according to the following criteria: content, form of manifestation, economic and legal process, perspective orientation, determining factors, sources of financing.

As a methodological basis for the financial recovery of the bank it is identified a strategic approach, highlighting the defensive and offensive strategies and justifying the features of their application in terms of stages of the life cycle of the bank. The typology of financial recovery of banks are proposed to be classified in to three groups: preventive; financial recovery in the context of the bank's internal corporate crisis and post-crisis.

A theoretical model of the system of financial recovery of banks has been formed, the main priority of which is to ensure their financial stability. Within the framework of the proposed system it is substantiated: its subject-object environment; functions (redistributive, preventive, planning, stimulating, social, controlling and stabilizing); principles of its functioning at the micro and macro levels; the content of the subsystems of banks' financial recovery. Substantiation of the content and structuring of methodological tools for financial recovery of banks by distinguishing external and internal instruments in terms of financial, operational, structural, marketing and analytical varieties have been developed.

Scientific provisions on the methodology of state regulation in the system of financial recovery of banks are developed, namely, the defining features of objects of the system of financial recovery and determinants of operational vectors of state regulation in the context of financial recovery are outlined. They are distinguished across the cycles of economic activity as follows: "economic boom", "economic downturn", "economic / financial crisis", "economic recovery" and "economic growth". It is grouped the instruments of state regulation of financial recovery of banks in terms of monetary (economic) and non-monetary (indicative, administrative, organizational, managerial and regulatory) methods. Also it is defined the principles of state regulation for the effective and efficient financial recovery of banks. Theoretical statements on the institutional environment of state regulation in the system of financial recovery of banks in terms of institutions of direct and indirect influence in the implementation of measures for preventive, crisis and post-crisis financial recovery have also been developed.

A comprehensive assessment of the peculiarities of domestic practice of state regulation in the system of financial recovery of Ukrainian banks allows, on the one hand, to state a significant improvement of institutional support for this system since 2015 and an objective increase in financial stability of Ukrainian banks. At the same time, on the other hand, it is found that currently the functionality of the institute of financial recovery of banks is largely aimed at minimizing financial losses of creditors and depositors, as well as financial costs of

the state due to bank's resolution. It is deepened the causal links between changes in institutional support and the level of financial stability of the banking sector as the main priority of this system due to assessment of the current transformation of the domestic financial recovery system in terms of monetary and non-monetary methods of government regulation. Special attention in the dissertation is devoted to the study of the impact of monetary instruments on the effectiveness of measures for the financial recovery of banks. The need to promote the resumption of economy lending has been identified as the most important vector of monetary methods of state regulation in the framework of preventing the financial fragility of domestic banks. The achievements of the latter are concretized through the prism of the application of a set of monetary instruments by the National Bank of Ukraine. An empirical study shows that, first of all, positive changes have taken place in the aspect of preventive financial recovery of banks, i.e. the object of which is financially stable banks, which has a positive impact on the efficiency of the financial recovery system and strengthens its preventive nature. At the same time, the paper focuses on the unsatisfactory level of functioning of the financial recovery institute, provided that the bank is considered problematic and lacks effective mechanisms to bring banking institutions out of crisis and return them to the perimeter of solvency and financial stability.

The institutional aspects of state regulation in the system of financial recovery of banks have been developed due to the separation of the following areas: legislation, expansion of powers and digitalization of processes. Within the framework of perspective ways to improve state regulation in the system of financial recovery of banks, practical proposals have been developed to: strengthen the powers and improve cooperation between the National Bank of Ukraine and the Deposit Guarantee Fund to introduce an effective system of early diagnosis of troubled banks; establishment of uniform criteria for recognition of banks with signs of problems, problematic and insolvent; expanding the powers of the subjects of the financial recovery system to regulate the activities of insolvent banks; standardization of the mechanism of financial recovery of banks, including the

development of institutional support to stimulate the practice of financial recovery of banks using the bail-in mechanism; development of scientific and methodological approaches to long-term planning of recovery and settlement of banks; development of a differentiated approach to the choice of measures to influence the bank's activities depending on the content and significance of the bank's violations in terms of the level of their negative impact on creditors and depositors of the institution.

As part of the mechanism of early detection of problems in banks and ensuring the possibility of immediate recovery measures, it is proposed a methodological approach to an integrated assessment of the level of financial stability of banks in their financial recovery system, which, in contrast to existing ones, provides the structuring of indicators by the nature of their impact on the financial stability of the banking institution and uses different methods of weighing the selected indicators.

Key words: bank, banking sector, state regulation, financial recovery of banks, system of financial recovery of banks, monetary methods of state regulation, non-monetary methods of state regulation.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА, В ЯКИХ ОПУБЛІКОВАНІ ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікація підрозділів монографій:

1. Вплив банківської системи на забезпечення фінансової безпеки України : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. О.Д. Вовчак. Київ : ДВНЗ «УБС», 2019. 250 с. (14,65 друк. арк.). *Особистий внесок: Стаднійчук Р.В., розділ 1, п. 1.3 «Система фінансового оздоровлення банків як важливий елемент забезпечення фінансової безпеки держави».* С.49-71. (0,7 друк. арк.).

Стаття в науковому періодичному виданні іншої держави, яке включено до міжнародних наукометричних баз:

2. Petruk A., Stadniichuk R. Credit derivatives in banking: benefits and threats. *European cooperation*. 2020. №3 (47). С.7-16. (DOAJ, Ulrich's, ERIH PLUS, Index Copernicus, Polska Bibliografia Naukowa, EuroPub, ROAD). ISSN (Print): 2449-7320. e-ISSN (Online): 2545-3483. www.european-cooperation.eu. DOI: <https://doi.org/10.32070/ec.v3i47.85>. *Особистий внесок здобувача: Розкрито підходи до використання кредитних деривативів як інструментів поліпшення якості кредитного портфеля та зниження рівня проблемних кредитів* (0,4 друк. арк.)

Статті в наукових періодичних фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

3. Стаднійчук Р.В. Сутність і види фінансового оздоровлення банків: теоретичний аспект. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. № 3 (33). С.116-121. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x3\(33\)2018164559](https://doi.org/10.18371/2221-755x3(33)2018164559). (*Index Copernicus*) (0,44 друк. арк.).

4. Вовчак О.Д., Стаднійчук Р.В. Фінансовий моніторинг ризиків як інструмент фінансового оздоровлення банків. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 157. Дніпро: ПДАБА, 2020. С. 74-77. DOI:

<https://doi.org/10.32782/2224-6282/157-14>. (*Index Copernicus*) (0,42 друк. арк.).
Особистий внесок: визначено роль фінансового моніторингу ризиків в регулюванні фінансового оздоровлення банків (0,2 друк. арк.)

5. Стаднійчук Р.В. Вплив монетарної політики на фінансове оздоровлення банків. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 3(39). С. 30-37. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755X3\(39\)2020225110](https://doi.org/10.18371/2221-755X3(39)2020225110). (*Index Copernicus*) (0,5 друк. арк.).

6. Stadniychuk R. Assessment of the current state of the use of non-monetary methods of state regulation of financial recovery of banks. *Technology audit and production reserves. Economics of enterprises. Macroeconomics*. 2021. Vol. 1. No. 4(57). С. 54-58. DOI: <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2021.225700>. (*Index Copernicus*) (0,7 друк. арк.).

7. Вовчак О.Д., Стаднійчук Р.В. Інтегральне оцінювання рівня фінансової стабільності банків в системі їх фінансового оздоровлення. Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». 2021. № 2 (37). С.14-23 (категорія «А», *Web of Science*) (0,57 друк. арк.). *Особистий внесок: Розкрито методичні підходи до оцінювання рівня фінансової стабільності банків в системі їх фінансового оздоровлення на основі використання інтегрального підходу (0,3 друк. арк.)*.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Стаднійчук Р.В. Наукові підходи до визначення сутності фінансового оздоровлення банків. *Фінансовий бізнес в Україні та світі: стан, проблеми і перспективи розвитку : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції* (26 жовтня 2018 р., м. Львів, Україна). Львів : Растр-7, 2018. С. 98-101 (0,12 друк. арк.).

9. Вовчак О.Д., Стаднійчук Р.В. Напрями державного регулювання достатності банківського капіталу в системі фінансового оздоровлення банків в Україні. *Тенденції та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України в умовах глобальних викликів і загроз : матеріали III Всеукраїнської*

науково-практичної Інтернет-конференції викладачів, аспірантів та студентів. (22 травня 2018 р., м. Львів). Львів : СПОЛОМ, 2018. С.16-18 (0,12 друк. арк.). *Особистий внесок: розкрито сучасні підходи до оцінювання достатності капіталу банків в контексті фінансового оздоровлення (0,06 друк. арк.)*

10. Стаднійчук Р. В. Особливості нагляду за банками в контексті їх фінансового оздоровлення. *Тенденції та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України в умовах глобальних викликів і загроз : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції викладачів, аспірантів та студентів.* (20 травня 2019 р., м. Львів). Львів, 2019. С. 66-69 (0,2 друк. арк.).

11. Вовчак О.Д., Стаднійчук Р.В. Система фінансового оздоровлення банків та її елементи. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки : проблеми, перспективи, міжнародний досвід : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції.* (23 квітня 2020 р., м. Харків) / редкол. : О. І. Черевко [та ін.]; Харківський держ. ун-т харч. та торг. Харків : ХДУХТ, 2020. С. 108 – 111 (0,12 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено ознаки та складові елементи системи фінансового оздоровлення банків (0,06 друк. арк.).*

12. Стаднійчук Р.В. Немонетарне регулювання фінансового оздоровлення банків. *Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту : матеріали доповідей V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції.* (28-29 травня 2020 р., м. Хмельницький). Хмельницький : ХКТЕІ, 2020. С. 198-201 (0,18 друк. арк.).

13. Стаднійчук Р.В. Підходи до вдосконалення режиму відновлення діяльності врегулювання неплатоспроможності банків. *Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці : матеріали науково-практичної інтернет конференції студентів, аспірантів і молодих вчених.* (23 березня 2020 р., м. Київ) / [Л.О. Примостка, І.Б. Охрименко, А.В. Нікітін]. Дніпро : Середняк Т.К., 2020. С.165-167 (0,12 друк. арк.).

14. Андрейків Т.Я., Стаднійчук Р.В. Методичний інструментарій фінансового оздоровлення банків. *Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (28 квітня 2020 р., м. Львів). Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2020. С.99-102 (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: запропоновано науковий підхід до угруповання методичного інструментарію фінансового оздоровлення банків (0,1 друк. арк.)*.

15. Стаднійчук Р.В. Прикладні аспекти використання зарубіжного досвіду щодо відновлення фінансової стійкості банків в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів* (19 лютого 2021 р., м. Львів). Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2021. С. 54-57 (0,21 друк. арк.).